

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuuleminen 31.1.2023:

1. Asiantuntijalausunnon keskeiset kohdat

- Yliopistosairaalahyvinvointialueiden yhdenvertaisuus ja erityisvelvoitteet:**
Yliopistosairaalisä on perusteltu muutos rahoitukseen hyvinvointialueiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi sekä yliopistosairaala ylläpitävien hyvinvointialueiden erityisvelvoitteista aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.
- Yliopistosairaalisän laskentatapa:**
Esitetty laskentatapa ei tue YTA-tasoista strategista yhteistyötä tutkimukseen, opetukseen ja koulutukseen liittyen. Lisän laskentaperiaate tulisi pohjautua yhteistyöalueen väestömäärään tai vaihtoehtoisesti yhteistyöalueen ja kunkin hyvinvointialueen väestömäärään 50% + 50% suhteessa.
- Yliopistosairaalisän määrä:**
Esitetty yliopistosairaalisän määrä 116 miljoonaa euroa on riittämätön kattamaan todellisia erityisvastuista aiheutuvia kustannuksia. Kohdennettavan rahoituksen määrää tulisi nostaa noin 600 miljoonaan euroon.
- Siirtymätasauksen vaikutus:**
Siirtymätasaus viivästyttää olennaisesti yliopistosairaalisän kohdentumista hyvinvointialueille. Tulisi selvittää, löytyykö keinoja kohdentaa yliopistosairaalisä esitettyä siirtymätasaukselta nopeammin yliopistosairaala ylläpitävien hyvinvointialueiden erityisvastuisiin.

2. Asiantuntijalausunto

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen yliopistosairaalisästä.

Kokonaisuutena arvioiden esitys on kannatettava. Yliopistosairaalisä on perusteltu muutos rahoitukseen hyvinvointialueiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi sekä yliopistosairaala ylläpitävien hyvinvointialueiden erityisvelvoitteiden kattamiseksi. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kiinnittää asiantuntijalausunnossaan huomiota erityisesti seuraaviin kohtiin.

2.1. Yliopistosairaalisän laskentaperiaate

Yliopistosairaalisän laskentamalliksi ehdotetaan, että yliopistosairaala ylläpitävien hyvinvointialueiden rahoitusta kasvatettaisiin n. 34 €/asukas siten, että minkään alueen rahoitus ei vähenisi. Lähtökohtaisesti periaate on kannatettava, jottei minkään hyvinvointialueen palvelujen järjestämisvastuu vaarantuisi siirtymäkaudella.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue lausuu, että alueen asukasmäärään perustuva laskentatapa ei ole perusteltu tai alueita yhdenvertaisesti kohteleva. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue katsoo, että yliopistosairaalisä tulisi perustua yhteistyöalueen väestömäärään tai vaihtoehtoisesti yhteistyöalueen ja kunkin hyvinvointialueen väestömäärään 50% + 50% suhteessa. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen esittämä rahoitusmalli tukisi osaltaan yhteistyöalueen strategista kumppanuutta tutkimukseen, opetukseen ja koulutukseen liittyen. Lausuntokierroksella esitetty malli johtaa YTA-näkökulmasta hyvinvointialueiden eriarvoiseen asemaan.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen esitys:

Yliopistosairaalisän laskentaperiaate tulisi pohjautua yhteistyöalueen väestömäärään tai vaihtoehtoisesti yhteistyöalueen ja kunkin hyvinvointialueen väestömäärään 50% + 50% suhteessa.

2.2 Yliopistosairaalisän määrä

Hallituksen esityksen perustelumuistiossa todetaan, että THL:n tutkimuksen mukaan yliopistosairaaloissa erikoissairaanhoidon palvelusuoritteiden yksikkökustannukset ovat noin 10 prosenttia korkeammat kuin keskussairaaloissa, ja että yliopistosairaaloita ylläpitävien kuntayhtymien jäsenkunnat ovat rahoittaneet noin 8,9 % lisäkustannukset. THL:n tutkimuksen johtopäätöksenä todetaan, että yliopistosairaaloita ylläpitäville hyvinvointialueille tulisi maksaa lisäkustannusten kattamiseksi yhteensä noin 350 miljoonaa euroa, eli noin 1,8 prosentin lisärahoitus.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue tuo esiin, että edellä mainittuun THL:n selvitysraporttiin sisältyy useita tutkimuksellisia oletuksia, joten myös esitettyihin tuloksiin on tarpeen suhtautua osin varauksella. Yliopistosairaaloiden tutkimusjohto on keväällä 2022 arvioinut, että erityisvelvoitteiden aiheuttama kuorma yliopistosairaalaan ylläpitäville hyvinvointialueelle on noin 600 miljoonaa euroa vuodessa (STM:lle 3/2022 toimitettu tietopyyntö).

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue nostaa myös esiin, että valtion erilliskorvaukset yliopistolliseen tutkimukseen ja opetukseen ovat tasoltaan riittämättömiä eikä ylimääräisiä kustannuksia ole täysimääräisesti mahdollista laskuttaa muilta hyvinvointialueilta. Yliopistosairaalan laaja-alaisen vastuun opetus- ja tutkimustoiminnassa on osoitettu vaikuttavan palvelutuotannon tuottavuuteen. Lisäksi kustannuksia syntyy mm. asiantuntijoiden työpanoksen jakamisesta alueellisiin ja kansallisiin tehtäviin, useista koordinaatiovastuista ja kansainvälisen toiminnan edistämisestä.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen esitys:

Riittävän rahoituksen turvaamiseksi yliopistosairaalaan ylläpitäville hyvinvointialueille osoitettava rahoitus tulisi olla vuosittain noin 600 miljoonaa euroa. Kohdentamisessa tulisi huomioida muun muassa tässä lausunnossa esitetyt huomiot.

2.3 Siirtymätasaus ja yliopistosairaalalisä

Yliopistosairaalalisän perusteella kohdennettava rahoitus ehdotetaan otettavaksi huomioon hyvinvointialuekohtaisissa siirtymätasauksissa vuodesta 2024 lukien. Siirtymätasauksen laskentamekanismi aiheuttaa kuitenkin sen, että esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla yliopistosairaalalisä tulisi täysimääräisesti käyttöön aikaisintaan vuonna 2028.

Tämä on ongelmallista, koska hyvinvointialueilla erityisesti ensimmäisten vuosien taloustilanne tulee olemaan haastava. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla arvio on, että sopeutustöiden jälkeen ensimmäisen toimintavuoden alijäämä on noin 56 miljoonaa euroa. Yhtenä syynä on, että hyvinvointialueiden erityispiirteitä (mm., yliopistosairaalan vastuut, sirpalehyvinvointialueen erityispiirteet) ei huomioida rahoituksessa riittävästi.

Tiukka talouden tilanne ja siihen liittyvät sopeuttamistoimet heijastuvat väistämättä myös hyvinvointialueen mahdollisuuden kohdentaa rahoitusta yliopistosairaalan erityisvastuisiin, kuten esimerkiksi tutkimukseen, opetukseen ja koulutukseen.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen esitys:

Tulisi arvioida, löytyykö keinoja kohdentaa yliopistosairaalalisä esitettyä siirtymätasauksista nopeammin yliopistosairaalaa ylläpitävien hyvinvointialueiden tutkimuksen, koulutuksen, kehittämisen ja innovoinnin erityisvastuisiin.

Tarveperustaiseen rahoitusmekanismiin sisältyvän yliopistosairaalalisän lisäksi tutkimukseen ja koulutukseen erillismomenttien (EVO-rahoitus, koulutuskorvaukset) kautta kohdennettava rahoitus on tärkeää säilyttää ja sen tasoa tulee nostaa vaiheittain. Viittaamme tältä osin myös Pitkälän, Nevalan ja Uittamon (2022) raportin suosituksiin valtion koulutuskorvauksiin liittyen (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9880-3>).